

Techniek binnen

Sinds een tweetal jaren is er binnen het speciaal onderwijs een aparte tranche gevormd vanuit VTB voor een veertiental scholen. Door dit traject is er op de betrokken scholen een andere insteek gevonden voor hun onderwijs. Eens kijken hoe dat vorm heeft gekregen op de locatie Schuttersveld van Leerwegzorg/TALRYK in Drachten. Collega Rolf Barteling vertelde vol trots over hun aanpak, en gaf ondertussen gewoon aanwijzingen als leerlingen even hulp nodig hadden. Een veelzijdige duizendpoot in actie!

Het project is zo'n 2,5 jaar geleden gestart door Pim van Dort (VTB-netwerkcoördinator in Amsterdam) merkte dat er vanuit het VSO, SBO en SO behoefte was aan een apart netwerk. Immers vrijwel alle voorbeelden waren toegespitst op het reguliere basisonderwijs. Doordat het VSO niet kan voldoen aan alle VTB-eisen werd een apart traject opgezet. Aanvankelijk schreven zich twaalf scholen (en later veertien) vanuit het ZMOK en ZMLK in.

Werkbezoek aan de Varens in Brugge opende de ogen!

Pim van Dort zorgde er voor dat zij in een vroeg stadium (na een tip van het Vlaamse ministerie van Onderwijs) op werkbezoek gingen in Brugge, bij 'de secundaire beroepsschool voor bijzonder onderwijs' de Varens. (www.devarens.be). Deze school is een mix van VSO en Praktijkschool, van snoezelkinderen tot en met praktijk-schoolkinderen. Op deze school werden de ogen geopend van de bezoekers; hier werden de

kinderen als jong volwassenen aangesproken en behandeld, ze kregen (op hun niveau) zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. En als ze iets gemaakt hadden, werd er gevraagd: zou jij dat zelf willen kopen? Nee? En waarom dan niet? Nadat de leerling zelf verbeterpunten had opgenoemd kon hij opnieuw aan de slag.

Nieuwe aanpak

Als je kijkt naar het verschil in opdrachten tien jaar geleden en nu is het verschil duidelijk te zien. Tien jaar geleden hadden leerlingen veel beperktere activiteiten met minder uitdaging: in triplex een auto uitzagen en schilderen. Er werden geen kwaliteitseisen gesteld, het was altijd goed. Ze waren lekker bezig.

En nu is de aanpak meer projectmatig. De leerling krijgt meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid en wordt daar ook op aangesproken. We krijgen verschillende voorbeelden te zien in de loop van ons bezoek.

Het team is op zoek gegaan naar bestaande praktische opdrachten binnen de vakgebieden techniek, koken/catering, groen en interieurverzorging waaraan cognitieve vaardigheden gekoppeld kunnen worden. Kinderen die met de opdracht aan de slag gaan komen vanzelf tot de ontdekking dat ze taal, rekenen en sociale vaardigheden nodig hebben om de opdracht tot een goed einde te kunnen brengen. Niet taal en rekenen apart aanbieden, maar gekoppeld aan een reële, zinvolle context. Zo wordt meten, wegen en rekenen met geld geconcretiseerd. Er zijn overlegsituaties noodzakelijk en samenwerking wordt een voorwaarde om tot een goed eindproduct te komen.

Er is in de loop van het project een hele lijst ontstaan met allerlei technieken. Bij de 12-15 jarigen (VSO 1) worden steeds vier niveaus onderscheiden: van A (de leerling kan dit geheel zelfstandig) tot niveau D (de leerling heeft voortdurend ondersteuning nodig). Hiermee wordt in kaart gebracht wat de leerling kan. Diezelfde technieken, maar dan complexer van aard en op een hoger niveau, worden tevens gebruikt bij VSO 2 (> 16 jaar) en VSO 2 verdieping (ook > 16 jaar).

We zien Edwin uit VSO 2 verdieping aan het werk met het maken van een picknicktafel. Voor het afmeten van de boorgaten heeft hij af en toe een

het VSO

DOOR THUIS RICHTER

Niveaus corresponderen met LVS:

- Niveau A (rood) leerling voert (deel)taak geheel zelfstandig uit, zonder de noodzaak van ondersteuning uit.
- Niveau B (geel) leerling voert (deel)taak grotendeels zelfstandig uit.
- Niveau C (groen) leerling voert (deel)taak geheel deels zelfstandig uit, deels heeft hij/zij ondersteuning nodig bij de uitvoering van de (deel)taak.
- Niveau D (blauw) leerling heeft bij het uitvoeren van de (deel)taak voortdurend ondersteuning nodig

Een voorbeeld uit kluskunde voor het niveau: leerjaar 13, leeftijd 16.

Onderdeel	Vaardigheid	Periode 1		Periode 2	
		Datum		Datum	
		Huidige Situatie	Mogelijk haalbaar	Huidige Situatie	Mogelijk haalbaar
Kluskunde	Behangen: heeft weet van diverse soorten behang en behangplaksel				
	Kan behangplaksel aanmaken				
	Kan rapportloos behang afmeten, insmeren en voor transport gereedmaken				
	Kan behangbaan op de juiste wijze aanbrengen en afwerken. Overlappend of met stootnaad.				
	Kennis van behanggereedschap				

Leerjaar 14, leeftijd 17

Kluskunde	Behangen: kan behangbanen met eenvoudig rapport uitmeten en aanbrengen				
	Weet hoe behang rondom wandcontactdozen en andere obstakels wordt aangebracht.				
	Weet wat de picto's betekenen op de behangrolverpakking				

Leerjaar 14, leeftijd 17, verdieping

Kluskunde	Ingewikkelder behangwerk.				
-----------	---------------------------	--	--	--	--

aanwijzing of hulp nodig (niveau B en soms C) van docent Rolf. Maar als Edwin even later de bandschuurmachine moet bedienen zie je hem de hele dag niet meer: niveau A!

Behangen

Een mooi voorbeeld binnen 'kluskunde' is het behangen. De hele afdeling heeft allerlei stukken muur, deur en glas die behangen kunnen worden.

De leerling (Bram) krijgt een plek toegewezen: kijk, deze hoek moet behangen worden. Er staat een kast voor, dus dat moet je wel 'even' oplossen.

Als we een uur later terugkomen kijkt de leerling heel trots naar 2 banen behang, maar maakt wel melding van een klein probleempje. "Het patroon klopt niet helemaal".

Maar er is meer aan de hand! Rolf vraagt aan de leerling of hij de behanger zou betalen voor deze klus als het bij hem thuis zou zijn. Niet echt nee. En waarom dan niet? Uiteindelijk blijkt dat er veel te veel luchtballen onder het behang zitten. Haal dan maar eens een baan los en zorg dat de lucht er onder uit is. En kom dan maar even langs, dan zal ik je helpen met het patroon. En inderdaad, na een uur is de leerling zo ver dat hij een baan keurig op de muur heeft. En dan volgt een minilesje hoe je er voor zorgt dat het patroon mooi doorloopt.

Twee andere leerlingen (Grietje en Johannes) hebben nog niet zo veel ervaring met behangen en krijgen dus een eenvoudiger klus: tafel uitklappen, afmeten, recht knippen en plakken van effen papier op een deurruit. En ook hier wordt gekeken of het wel recht hangt, of de lucht er onder uitgewreven is. En omdat er behoefte aan is leren ze van Rolf de 'truc' van omvouwen van het papier om haaks te kunnen snijden.

De fietsenmaker en boodschappen doen

Leerling Liekele is helemaal weg van fietsen en is daar reuze handig mee. Hij is verantwoordelijk voor het fietspark van de school. Deze fietsen worden door de leerlingen gebruikt bij het zelfstandig boodschappen doen in Drachten.

Liekele fietst zelf uiteraard als hij naar de fietsenmaker moet om nieuwe spaken, spatborden of achterlampjes te kopen. Maar ook de leerlingen die in de keuken werken en die voor het eten van vandaag moeten zorgen. Die ochtend zijn twee leerlingen de groepen afgegaan met de bestellingen voor een broodje hamburger tussen de middag. Ze verwachten 96 bestellingen en ze gaan broodjes, hamburgers en uien kopen voor die dag bij de plaatselijke supermarkt. Ze krijgen geld mee en gaan met de fiets op stap.

Door de hele school heen gaan kinderen boodschappen doen: ook hier weer van niveau A (geheel zelfstandig) tot niveau D (de leerling heeft voortdurend ondersteuning nodig). De ouders weten er van en hebben toestemming gegeven. De begeleider heeft van te voren een gesprek met de kinderen: Wat heb je nodig? Hoeveel gaat dat ongeveer kosten en waar ga je het halen? Hoe moet je daar komen?

Soms gaat Rolf met een hele groep naar de bouwsupermarkt: ze lopen langs allerlei producten. Rolf vraagt en vertelt, waar alles te vinden is en hoe je zelf materialen kunt vinden, maar ook hoe een bepaald prijsverschil te verklaren is? Leerlingen moeten kwaliteits- en prijsbewust worden! Dat leer je door in echte praktijksituaties aan de slag te gaan. Ervaringen opdoen is voor deze leerlingen is hét middel om te leren.

Liekele maakt natuurlijk ook de fietsen van medeleerlingen en van docenten! En dat is reuze handig.

Samen

Alle kinderen dragen, net als de docenten, een stofjas, ongeacht het soort werk. Aan het begin

van elk lesblok wordt met de leerlingen een werkbespreking gehouden. Wat moet er gebeuren? Wie doet wat? Enzovoort. Tijdens het werk moeten de leerlingen in de gaten houden of het gaat zoals het is afgesproken. En uiteraard: aan het eind even terugkijken hoe alles verlopen is (dit zijn basisprincipes van E.I.M., het Eigen Initiatief Model).

In de kantine zitten de docenten en de kinderen door elkaar heen. Een mooie mix! In de kantine heb je tevens zicht op de open keuken, waar een aantal leerlingen al druk bezig is om de lunch voor die middag klaar te maken en om de vieze koffie- en theekopjes af te wassen voor de volgende ronde. Er worden grapjes gemaakt en er heerst een leuke, ontspannen sfeer (Een veilige omgeving).

Kerstmarkt

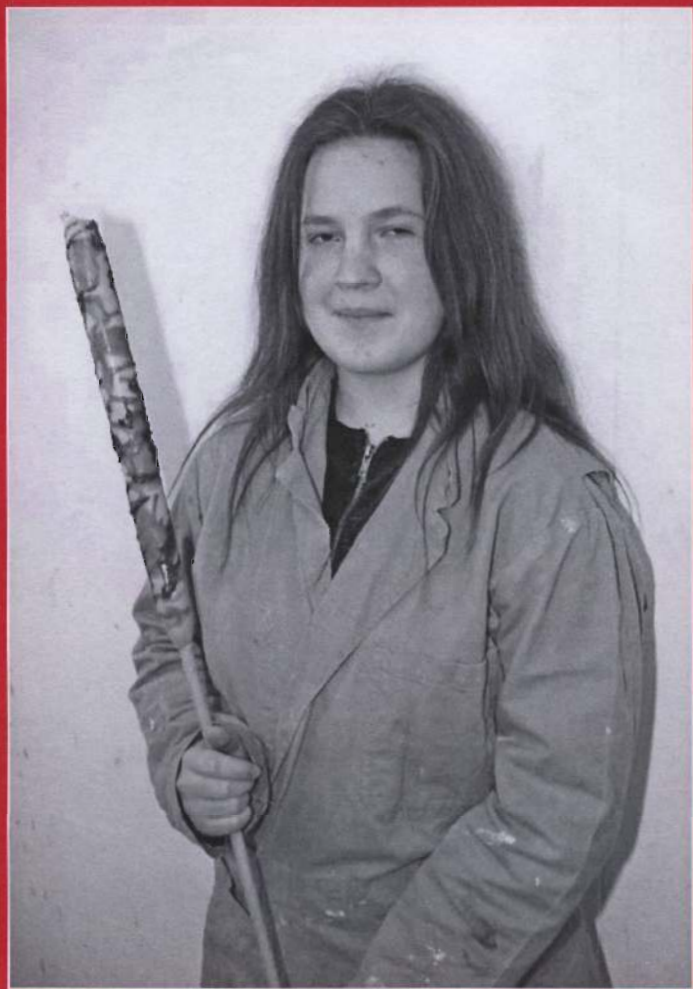
Een ander voorbeeld van levensechte situaties en verantwoordelijkheid nemen is de kerst- of voorjaarsmarkt: er worden in de kaarsenmakerij in grote hoeveelheden kaarsen gemaakt, er moet reclame gemaakt worden via affiches, er moet verkocht worden. De markt is ieder jaar een groot succes. De tuinfakkel die Grietje gemaakt heeft is een mooi voorbeeld van een gewild product.

De opbrengst gaat in de schoolreispot: elk jaar kunnen de kinderen kiezen uit een tweetal mogelijkheden: één keer meegaan met een meerdaagse of twee keer meegaan met een dagtrip. Een groepje docenten maakt een voorstel, kinderen kiezen uit het aanbod. Hierdoor gaan de kinderen ook groepsdoorbrekend op stap wat er voor zorgt dat ze in contact komen met de kinderen uit andere groepen.

Groen project

De school heeft goede contacten met Staatsbosbeheer: één dag in de week is er een ploeg leerlingen bezig om het bosperceel Trimunt (40 hectare) te onderhouden. De afrastering wordt gerepareerd, picknicktafels worden bijgehouden/hersteld, ongewenste bomen worden gerooid, snoeiwerk, schoonmaken terrein, allerlei dingen waar Staatsbosbeheer gewoon niet aan toekomt! Staatsbosbeheer zorgt voor het materiaal, de leerlingen hopen binnenkort een hesje te krijgen met 'vrijwilliger Staatsbosbeheer' erop. Zij zijn er beretrots op! Een van de leerlingen (Gerard) die in de buurt van het perceel woont, gaat af en toe 'gewoon' even rondlopen om te kijken hoe het er voor staat en wat er de volgende keer moet gebeuren. Hij voelt zich medeverantwoordelijk.

Verder hebben we van een volkstuincomplex vlak bij de school een groot gedeelte van de tuintjes gehuurd. De vereniging heeft steeds minder le-

den en hierdoor dreigde het complex verder leeg te lopen en te verwilderen.

We gaan een gedeelte inrichten als natuurtuin en de rest wordt gebruikt om groente voor eigen gebruik te gaan telen. Vers van de tuin, zo de eigen keuken in, bereiden en dan opeten!

De bedoeling is dat de tuin ook geschikt wordt voor onze rolstoelleerlingen, dus alles op houten vlonders en de groentebedden op de goede hoogte.

Nog wensen?

Als eerste hebben we als school heel erg behoefte aan de mogelijkheid om gecertificeerde diploma's en deelcertificaten uit te reiken aan onze A-leerlingen. Zo'n certificaat betekent heel veel voor hen!

Verder willen we graag meer ruimte. Op dit moment zitten we met drie locaties in Drachten. De locatie voor de vso-2 leerlingen is een voormalige basisschool. We werken nu in een afgekeurd gebouw, maar we krijgen nieuwbouw die met kerst

2010 klaar moet zijn. En het zou helemaal ideaal zijn als onze leerlingen af en toe mee zouden mogen helpen in de bouw!

In ieder geval komt er een logeershuis bij, dat wij door de week gedeeltelijk mogen gebruiken als huis om in te oefenen. In het weekend is het huis bezet voor logeerpartijen van de G.G.Z.

Als derde wens willen we een andere organisatie: dat we leerlingen in de eerste fase (leerlingen van 12 t/m 15 jaar) breed kunnen laten kennismaken met ons aanbod: groenvoorziening, interieurverzorging, techniek en koken/catering. In een schakeljaar kiezen leerlingen twee van deze gebieden om zich verder te specialiseren. En in de laatste fase kiezen zij één vak als uitstroomprofiel naar een werkplek. Zij kunnen dan iets waar ze trots op zijn!

Ik (Bertus) kan zelfstandig spuiten
En hier ben ik trots op

Nawoord van Rolf

Door de hele school heen zijn diverse collega's bezig met het aanbieden van praktijkvakken. Collega's specialiseren zich dus ook. De pilot op het Schuttersveld is bedoeld om te zijner tijd, als alle leerlingen samen in het nieuwe gebouw zitten, een werkbaar organisatie-model te hebben met betrekking tot het aanbod praktijkvakken. Het idee is geënt op datgene wat we in België hebben gezien.

Het Eigen Initiatief Model, EIM, ligt ten grondslag bij alles wat wij op de leerwegzorg Talryk doen. Leerlingen worden gestimuleerd om zelf initiatieven te nemen in de opdrachten en werkzaamheden die zij doen. Geen afwachtende houding, maar zelf oplossingsgericht denken en werken. Dat trainen we niet alleen in het arbeidslokaal, maar ook in de stamlokalen. En in de praktijklokalen is het de dagelijkse praktijk.

Belangrijk is dat wij op deze locatie de leerlingen als jong volwassenen benaderen en hen indien mogelijk veel verantwoordelijkheid geven. Door respectvol met elkaar om te gaan ontstaat er ook een sfeer waar iedereen zich goed bij voelt. En natuurlijk gaat er wel eens wat mis. Dat kan en dat mag, want daarvoor zijn ze hier bij ons terecht gekomen.

Leerwegzorg / Talryk is een cluster-3 school voor VSO – ZML / MG. Alle leerlingen hebben in meer of in mindere mate een verstandelijke beperking al of niet met een extra handicap (mg).

Reacties zijn welkom!

Rolf Barteling
VSO Talryk
Schuttersveld 60
9201 HB Drachten
0512- 54 74 46
info@leerwegzorg.nl
R.Barteling@leerwegzorg.nl

Hartelijk dank aan Rolf, zijn collega's en leerlingen voor de 'levensechte' illustratie hoe het er op hun school aan toegaat!

**De auteur Thijs Richter is docent natuur-
onderwijs/techniek op Hogeschool de
Kempel in Helmond, t.richter@kempel.nl**